

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ : ΔΙΠΛΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Τὸ ἐρώτημα *γιατί, γιὰ τί* ἡ Λογοτεχνία, εἶναι διπλὸ κι ἀπὸ τὴ μεριὰ τοῦ ὑποκειμένου πού τὸ θέτει. Νομίζω ὅτι ἀφορᾷ καὶ στὸν λογοτέχνη πού τεχνουργεῖ γράφοντας καὶ στὸν ἀναγνώστη πού γεύεται τοὺς καρπούς τῆς τέχνης τοῦ λόγου. Δὲν πρέπει νὰ φύγει ἀπὸ τὴν ὀπτική μας γωνία, αὐτὴ ἡ δυὸ φορὲς διπλὴ προσέγγιση.

Ὡς μὴ εἰδικὸς σὲ θέματα λογοτεχνίας ἀλλὰ καὶ ὡς μὴ ἀναγνωρισμένος λογοτέχνης ἀπὸ τοὺς ὁμοτέχνους τοῦ εἴδους θὰ ἤθελα νὰ διατυπώσω κάποιες σκέψεις πάνω στὴ χρῆση τοῦ λόγου πού ὁ καθένας μας στὸ ἀντικείμενο μὲ τὸ ὁποῖο ἀσχολεῖται ἐπιχειρεῖ. Γιατί ἄραγε μόνο ἓνα εἶδος λόγου νὰ μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ ὡς λογοτεχνικό; Ἡ κάθε λόγος καὶ κάθε γραφὴ μπορεῖ νὰ εἶναι λογοτεχνική; Τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἐπαναφέρει στὸ προσκήνιο καὶ συναντᾷ κάτι πού εἶχα θέσει παλαιότερα γιὰ τὸ τί εἶναι ἐκεῖνο πού προσδιορίζει μίᾳ δημιουργικότητα ὡς καλλιτεχνική. Ἡ μήπως κάθε δημιουργικότητα εἶναι καλλιτεχνική; Ἐρωτήματα καὶ τὰ δύο πού εἶναι ἀσφαλῶς δύσκολο νὰ ἀπαντηθοῦν. Γιατί ἡ λογο-τεχνία μπορεῖ τελικὰ νὰ καταστήσει μίᾳ τεχνο-λογία. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμά της νὰ εἶναι ἓνας περίπλοκος, περίτεχνος καὶ λογοπλόκος λόγος. Τότε ὅμως κινδυνεύουμε νὰ χαρακτηρισθοῦμε ὡς ἄ-λογοι τεχνολόγοι ὅπως πολλοὶ φιλόσοφοι ὡς ἄ-σοφοι, καὶ οἱ πολύφθογγοι ρήτορες ὡς ἰχθεῖς ἄφωνοι σύμφωνα μὲ τὸν ποιητὴ τοῦ Ακαθίστου Ὑμνου.

Μπορεῖ, βέβαια, νὰ μᾶς ἀρέσει ἡ τέχνη νὰ διατυπώνουμε μὲ ὠραῖο τρόπο τὸ λόγο μας. Τί σημαίνει ὅμως ὠραῖος λόγος καὶ ποιά εἶναι τὰ καλο-λογικά του στοιχεῖα; Θὰ χαρακτηρίζαμε αὐτὸν πού ἀγαπᾷ τὸν ὠραῖο λόγο ὡς φιλό-λογο; Ὅλοι, ὅμως, πρέπει ν' ἀγαπᾷμε τὸν λόγο καὶ τὴ γλῶσσα μας ἀλλὰ καὶ αὐτὸ πού κάνουμε καθημερινά, γιὰ νὰ μποροῦμε, ὅταν ἀποφασίσουμε νὰ καταθέσουμε γραπτὰ ἢ ν' ἀφηγηθοῦμε προφορικά, ὁ λόγος μας νὰ εἶναι ἐλκυστικὸς καὶ γλαφυρός, ὄχι πομπώδης καὶ βαρύγδουπος καὶ τὰ λιγοστὰ λόγια πού ἔχουμε νὰ ποῦμε νὰ μποροῦν ν' ἀγγίξουν τὸν ἄλλο. Νὰ λογο-τεχνοῦμε ἔτσι, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφραση, ὥστε ὁ «παρασημοφορημένος τῆς καθημερινότητας» ἄνθρωπος, ὡς ἀναγνώστης ἢ ἀκροατὴς νὰ αἰσθάνεται ὅτι ὁ λόγος αὐτὸς μπορεῖ νὰ τὸν ὀδηγήσει σὲ πράξη («λόγος

ἔμπρακτος») καὶ ὅτι ἡ πράξις ποῦ θὰ ξεκινήσει ἀπὸ ἓνα τέτοιο λόγο νὰ εἶναι ἐλλόγιμη.

Ὁ ἀναγνώστης τοῦ παρόντος κειμένου κατανοεῖ ὅτι ὁ προβληματισμὸς του ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἐκφορὰ τοῦ δικοῦ μου «ἐπαγγελματικοῦ» λόγου ποῦ εἶναι ὁ ποιμαντικὸς λόγος. Δὲν μὲ ἀπασχολεῖ τόσο ἡ σχέση Λογοτεχνίας καὶ Ποιμαντικῆς, ἢ Λογοτεχνίας καὶ Θεολογίας ἀλλὰ κατὰ πόσο ὁ ποιμαντικὸς λόγος μπορεῖ νὰ ἐκφέρεται μὲ ὄρους φιλοκαλικούς, νὰ μετέχει ὁ ἴδιος στὴν ὁμορφιά καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ εἶναι «σωστικός» μιᾶς καὶ ἡ ὁμορφιά κατὰ τὴ ρήση τοῦ Ντοστογιέφσκι θὰ σώσει τὸν κόσμον. Ὡς ἐκ τούτου ἡ λειτουργία αὐτοῦ τοῦ λόγου νὰ εἶναι λογο-θεραπευτικὴ ὄχι τόσο ἠθικὰ ἀλλὰ θὰ ἔλεγα ὄντολογικά.

Ὁ ποιμαντικὸς λόγος δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι περίπλοκος· μπορεῖ νὰ προφέρεται μὲ λόγια ἀπλά, λιτὰ καὶ περιεκτικὰ σὲ λύσεις ποῦ ἔχει ἀνάγκη ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος γιὰ νὰ χαλαρώσει. Ὁ τρόπος ὀφείλει νὰ εἶναι κατανοητὸς καὶ βοηθητικὸς, ἂν θέλουμε ὁ εὐαγγελικὸς καὶ πατερικὸς λόγος νὰ βιωθεῖ ἀπὸ πιστοὺς καὶ μὴ πιστοὺς καὶ νὰ δράσει ἀνακουφιστικὰ στὰ προβλήματα τῆς καθημερινότητας.

Νομίζω ὅτι ἡ μεγάλη τέχνη τοῦ ποιμαντικοῦ λόγου ποῦ θὰ τὸν καταστήσει λογοτεχνικὸ ἔγκειται στὸ νὰ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖ τὴν καθημερινὴ γλώσσα, χωρὶς ν' ἀλλάζει τὸν ρυθμὸ ἢ τὸν τόνο της καὶ νὰ μπορεῖ νὰ μεταγράψει σ' αὐτὴν τὴν ποιητικὴ ἢ μεταποιητικὴ δύναμη τῆς Ποιμαντικῆς. Φιλοκαλώντας μέτ' εὐτελείας - ἀγαπώντας, δηλαδή, τὸ ὠραῖο καὶ μένοντας ἀπλός- ὁ ποιμαντικὸς λόγος γίνεται λόγος ἀ-χειροποίητος ποῦ ἀναζητᾷ τὴν ἔμπνευσή του σὲ μία συνεργία ποῦ δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ἡ μήπως καὶ εἶναι ἀφοῦ αὐτὸ τὸ ἄλλο εἶναι ἤδη ἐντὸς ἡμῶν, ἀνάμεσά μας;